

Alice Op zijn plaats. Gisteren was het zaterdag. Inkopendag.

Grégoire Zijn we niets vergeten?

Alice (*Twijfelend*) Neen...

Grégoire Iemand zou naar de kruidenier moeten gaan nu hij nog open is, om zomaar iets te kopen. Nou ja, een snuisterij. (*Hij roept haar bij zich. Vertrouwelijk.*)

Grégoire De zoon van de melkboer... Hoeveel procent heeft hij behaald? En welke plaats?

Alice Ik kom onmiddellijk terug. (*Zij gaat buiten. Grégoire werpt een blik op de krant, springt op, loopt naar de radio, zet die aan, luistert naar het radiofeuilleton.*)

Radio "De boer wierp opnieuw een blik op Jean Valjean, zette drie stappen achteruit en haalde zijn geweer van de muur. - Ga weg! - Alstublieft, smeekte Jean Valjean, een glas water. - Een kogel! zei de boer. Dan gooide hij de deur met een smak dicht en de man hoorde hem twee dikke grendels dichtschuiven. De nacht werd almaar donkerder. De Alpenwind blies in alle hevigheid."

Alice (*Komt terug binnen.*) Ziezo.

Grégoire (*Legt haar met een gebaar het zwijgen op, zet de radio wat stiller.*) Een minuutje. (*Hij gaat de deur sluiten, dan het venster.*)

Grégoire De bureu hebben daar geen zaken mee.

Alice (*Halfstil.*) De zoon van de melkboer is vijfde geëindigd op 15. Met 72 %.

Grégoire Zeker van?

Alice De kruidenierster heeft het mij voor waar verteld.

Grégoire Het is waar. Zij is van alles op de hoogte. (*Grégoire gaat aan tafel zitten; de moeder ook.*)

Grégoire Vijfde... 72 %... Jonathan is dan toch tweede geëindigd. Met 83 %. Ik heb vernomen dat de melkboer zijn zoon naar het atheneum zou sturen. In de Grieks-Latijnse. (*Een poos.*) Jonathan gaat daar ook naartoe. (*Een poos.*)

Grégoire Om welke reden zou Jonathan niet ver brengen? Hij zal zich niet moeten afbeulen zoals wij. Dat wil ik niet! (*Slaat met zijn vuist op tafel.*) Daar heb ik alles voor over. Hij moet ten minste het lager middelbaar uitdoen. Zes jaar zelfs, als het moet. Om een vaste job te krijgen. Bij de staat. Bediende op een ministerie. Rijkswachter. Ze gaan vroeg met pensioen, de rijkswachters. (*Begint te hoesten.*)

Alice Ja. Maar ga niet meer naar de mijn, Grégoire. Keer terug naar de glasblazerij.

Grégoire Het is er het ogenblik niet voor. Dat kost geld hoor, studeren.

Alice Ik zal mijn duit in het zakje doen. Ik kan 's morgens enkele uren werken. De dokter heeft een werkvrouw nodig.

Grégoire Je klopt uren genoeg. Zeg niets aan de kleine, in verband met zijn studies. Ik heb bedenktijd nodig. (*Hij gaat bij de radio zitten. Luistert.*)

Radio "Jean Valjean ging languit op zijn buik liggen en sloop de hut in. Op dat ogenblik weerklonk een woest gegrom. Hij sloeg de ogen op: het hoofd van een reusachtige dog tekende zich af in de schaduw. Het was een hondehok. Jean Valjean kroop het hok uit zo goed en zo kwaad als het ging. Hij kwam op straat terecht, alleen, niet wetend waar hij de nacht zou kunnen doorbrengen. Naar het schijnt heeft een voorbijganger die de straat overstak hem horen schreeuwen: "Ik ben niet eens een hond!" (*Men hoort de klokken volop luiden. Jonathan komt binnen, op zijn paasbest. Alice kijkt hem onderzoekend van kop tot teen aan.*)

Alice Tracht de hele dag zo te blijven. Laat je aan je vader zien. (*De ouders kijken naar Jonathan.*)

Alice Hij zal dit pak aantrekken als hij gaat daar waar u gezegd hebt.

Grégoire Er mag niet gezegd worden dat hij minder is dan de anderen.

Alice Men moet trots zijn op zichzelf.

Grégoire Hoe was de mis?

Jonathan De mis? (*Grégoire lacht.*)

Grégoire Weet je, je bent niet meer verplicht er heen te gaan nu je je eerste communie gedaan hebt. (*Hij lacht.*) Ga boven wat boeken lezen van mijnheer de graaf, tot het middageten.

Alice Het is nog vakantie, en het is zondag.

Grégoire Ik zal het geen twee keer herhalen. (*Jonathan gaat de trappen op onder de blikken van het paar.*)

Grégoire We gaan er iemand van maken.

Alice U bent te hard met hem. Het is nog een kind.

Grégoire Ooit zal hij er mij dankbaar voor zijn.

Duisternis

(*'s Namiddags. Jonathan zit op de trappen.*)

Grégoire en Ulysse, zijn schoonbroer, spelen het kurkspel op de stoep, côté jardin.

Alice Ik ken de school waar ze naartoe gaan om advocaat te worden. De huisbewaarder is heel klein. Hij heeft zijn dochttertje verloren voor de oorlog. Ik zag haar vaak wanneer ik mijnheer André wegbracht, de zoon van de dokter bij wie ik werkte. Mijnheer André bracht ik iedere morgen naar de voorbereidende afdeling, daar net naast. Maar jij, jij hoeft toch niet meer weggebracht te worden. Elke dag om tien voor halfacht is er een trein naar de stad. Lydie heeft het mij gezegd. Om tien voor acht ben je er. Het is op vijf minuten van het station. Let wel: als je zoals wij naar school ging om een stiel aan te leren, dan was het nog eenvoudiger. Het is net achter het station. Je neemt de voetgangersbrug en je bent er. Tante Lucie heeft bij een leraar gewerkt die er werkte. Je doet er mij aan denken dat we aan tante Lucie zouden kunnen vragen inlichtingen te winnen bij haar leraar. Misschien hoeft het niet eens.

(*Op de stoep.*)

Ulysse Hij slaat zich wel door het atheneum, jullie knaap. Daar twijfel ik niet aan.

Grégoire Eén zaak is zeker: hier, op het dorp, was hij altijd bij de eerste drie.

(*In de keuken.*)

Alice Tegenwoordig is alles toch veel beter. In mijn tijd ging haast niemand naar school. Nu ik eraan denk: de buurvrouw heeft mij verteld dat ze jou weer heeft zien rondhangen op de vuilnisbelt. Dat is afgelopen nu, Jonathan, de vuilnisbelt. Hij heeft mij nogal doen afzien met zijn voorraad voor de voddeman. Ik trok hem een proper pak aan. Hij vertrok kraaknet. En dan kwam hij terug, vies en vuil tot achter zijn oren; hij sleepte zijn zak achter zich aan vol met aanwinsten. Wat een gewoonte toch!

(*Op de stoep.*)

Grégoire Ik zeg het je nogmaals: "Een jaar overzitten, geen sprake van. Naar de fabriek!"

Ulysse Natuurlijk. Het is hun toekomst.

Grégoire Die kans hebben wij niet gehad.

Ulysse Sinds de oorlog is alles toch aan het veranderen.

(*In de keuken.*)

Alice Wat zei ik ook weer? Oh ja, in mijn tijd was ik heel ondeugend. Ik kon mijn studies aan naar het schijnt. Maar ik lachte liever met mijn vriendinnetjes. Ik was de grootste deugniet van de klas. En bovendien waren we met veel kinderen thuis. Ik was nog geen veertien toen men mij uitbesteed heeft bij de nonnen, in de kliniek. We hadden niet te klagen. We waren gelukkig zo. Er dient wel gezegd dat het onmiddellijk na de oorlog was: we hadden het moeilijk gehad. En de Duitsers waren boosaardiger geweest dan tijdens de laatste oorlog. Toen hij zijn eerste Duitser te zien kreeg heeft mijn grootvader uit schrik in zijn broek gedaan.

(*Op de stoep.*)

Ulysse Als ik u een gouden raad mag geven: let goed op zijn kameraadjes. Laat hem niet omgaan met om het even wie.

Grégoire Met wie men verkeert wordt men geëerd.

(*In de keuken.*)

Alice In het jaar veertig hebben we het niet breed gehad. Bij de oorlogsverklaring is je vader naar Frankrijk vertrokken en wij zijn met ons beiden gevlucht. En zeggen dat ik je wekenlang op een fietsje voortgetrokken heb. Toen we bovenop een helling aankwamen vroeg je me telkens: "Zijn we aangekomen?" En die keer dat je een huis bent binnengegaan. Je nam een slok van een fles met muskaatwijn, dan, hop, een handvol rozijnen. Zonder verpinken, mijnheer!

(*Op de stoep.*)

Ulysse De vooruitgang, wat wil je?

Grégoire Naar het schijnt gaan de vrouwen binnenkort stemmen.

Ulysse Tegenwoordig is het allemaal techniek wat de klok slaat.

(*In de keuken.*)

Alice Dan is je vader teruggekomen van de oorlog. We hebben honger geleden. Vooral in het jaar 41. Het wittebrood, dat is voor de kleine, zei hij. De eerste keer dat ik hem een pannenkoek heb zien eten van varkensmeel heb ik mij moeten inhouden om niet te huilen. We hebben afgezien! En al die dode paarden, in Boulogne, weet je het nog? En al die mannen, die jonge mensen, dood langs de wegen.

(*Op de stoep.*)

Ulysse En vooral geen twee dingen tegelijk doen. De mijne studeerde goed. Dan heeft hij het in zijn hoofd gehaald trompet te gaan spelen. Vaarwel, Atheneum.

Grégoire Men kan geen twee heren dienen.

(*In de keuken.*)

Alice Maar ik belet je te lezen. En je zal veel werk hebben op school. Ik zal je niet altijd moeten lastig vallen met mijn verhaaltjes; Lydie heeft het mij gezegd. Haar schoonbroer speelt viool met een smoking aan in Amerika. Zij kent er wat van. Naar het schijnt heb je zo'n mooie eikels voor haar getekend. (*Een poos.*) We waren zo arm, Jonathan, zo arm. Je hebt er geen gedacht van! (*Alice gaat buiten. Ulysse en Grégoire komen de keuken binnen.*)

Ulysse (*Tot Jonathan.*) De grote dag is weldra aangebroken. Ah, wat leuk een kind te hebben met verstand in zijn kop.

Grégoire Maar je zal moeten werken, werken. Om niet te worden zoals wij.

Ulysse Luister goed naar je vader, hij heeft gelijk. Je hebt geluk. Profiteer ervan.

Grégoire Je niet inlaten met de anderen. Recht door zee gaan. Alleen. Je vastklampen. En vooral: slagen. Geen sprake van te dubbelen: de school of de knapzak, en de veldfles. (*Zij drinken een kop koffie, gaan terug de stoep op waar zij lachend verderspelen. Jonathan blijft alleen achter.*)

DOEK

DERDE TAFEREEL

Aan de waterkant, op een juniavond van het jaar 1948. Joseph, een arbeider, en Jonathan zijn aan het vissen.

Jonathan Plots bijt de snoek. daar, in het noorden, in de hemel. Ik voel hem, ik haak hem aan. Ik houd hem. Hij verschuilt zich achter een vijverwolk die echt de vorm niet heeft van een rechthoekige driehoek, dat verzeker ik je. Door het gewriemel van de vis zwelt de vijverwolk op en wordt een olifant. O kijk! Nu houd ik een blauwe olifant aan de lijn. Ik verstop mij achter een bolle wolk om hem niet af te schrikken. Ik zuig aan de bolle wolk. Want het is warm. De olifant komt aan mijn bol zuigen. Nu zijn we beiden in de hemel. (*Een poos.*) Nul op tien voor je verhandeling, mijnheer Jonathan Busiaux. Niet ongerust zijn, Joseph. (*Lacht.*) Het jaar is afgelopen. Jonathan heeft goed gewerkt.